

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

Megjelenik minden pénteken legalább egy iven és az egyleti tagoknak ingyen küldetik meg.

Nem tagok egész évre 4 frt, félévre 2 frttal fizethetnek elő, negyedéves előfizetés el nem fogadtatik.

HIVATALOS

KÖZLÖNYE.

Pénz- és értékküldemények az ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ (Dr. Hintz György, e. pénztárnokhoz), a lap szellemi részét illető közlemények az ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ (Gamauf Vilmos, e. titkárhoz) czínzendők.

A hirdetési díjazabályzatot lásd az utolsó lapon

Lapfelügyelő bizottság: **Paget János** elnök; **Berde Aron**, **b. Huszár Sándor**, **Mina János**, **Nagy Ferencz**, **Szabó Samu**, **Szentgyörgyi József**.

A csicsóka.

(*Helianthus tuberosus*.)

El kell ismerni, hogy általában véve a csicsóka azon növények közé tartozik, mely a gazdaközön-ség részéről több figyelmet és méltánylatot érdemelne.

Nem szándékom a csicsókát derüre borura dicsérni és termesztését minden viszonyok között ajánlani, de bármely nagyobb vagy kisebb birtokban is, gumó hozama, szára levele, nem megve-tendő mennyiségben szolgáltatathat a juh, sertés és marhatenyésztésnél ha nem is főtakarmányt de min-denestre másodosztályu telelő takarmányt.

Tekintetbe véve még azt, hogy a legsoványabb talajba vetve, — mely más növény által nem értékesíthető — meglehetősen terméssel jutalmaz.

Gumója a burgonyánál csekélyebb tápértékű; állittatik, hogy szarvasmarhánál hasmenést okoz, továbbá az emésztési idő tartam alatt az állat gyom-rában támadt gázok miatt némileg felfuvódik, mely-nek azonban káros befolyása nincs. Minél későbben vágatják a szár, annál kevésbé apad e csonkítás folytán támadható gumó termés. Legczélszerűbb virágzásakor vágatni, nálunk szeptember közepén vagy végén virágzik, azonban igen gyakori, hogy vi-rágzása a korán beállott hideg idő miatt elmarad.

Augusztusban vagy még korábban vágott szá-ron a levélzet megfeketedik s elszáradva leperreg. Nem csak levele, de kemény vastag szára a birká-

nak kedves eledele. A szarvasmarha csak levelét eszi, de fás szárát nem.

Gumója a fagy iránt nem érzékeny s így télen át a földben maradhat; többnyire tavaszkor szede-tik ki, midőn répa burgonya elfogyott vagy fogytán van, akkor a gumókhöz szokott tejelő marhánk csicsóka gyökkel élelmezethetjük. E kitünő tulaj-donsága annál inkább is figyelmet érdemel, mert tejszőkkenés mennyi- és minőségileg a csicsókagyök étetésekor alig észleltetett. Szecskával vagy polyvá-val keverve tehát az értékesebb gumókat helyet-tesíti.

A gumókat nem szokás kapával kiszedni sem pedig nagyobb mennyiségben kiszedelve összehal-mozni.

Legczélszerűbb és legolesőbb is a kiásandó te-rületen néhány barázdát huzni s az eke által felszin-re hozott gumókat összeszedetni. Ez eljárással tete-mes kézi erő takaríttatik meg. Miután minden gazda napi szükségletét tudja, intézze a kiszedetést úgy, hogy legalább 2—3 napi készlettel rendelkezék, mert állhat be olyan idő midőn a legjobb akarattal sem végezhető az említett munka. A gumó-készlet tehát biztosítja a takarmányozási rend folytonos-ságát

A csicsóka addig étethető, míg a takarmány-rozs étetése be nem áll.

Étetés előtt el ne mulasszuk a gumókat meg-mosni, mi egy forgatható egyszerű henger készülék által történik.

Ha sertéssel szándékozunk csicsóka gumót étetni, akkor a kiszedetési költség elmarad; a sertésnek orra arra alkottatott, hogy turhasson, ő pedig e rendeltetésének hiven és nagy kedvvel felel meg.

Mint minden gumó úgy a csicsóka sem való hasas vagy szoptatós koczának; főtt állapotban ugyan kevésbé ártalmas; de nyersen megégetve midőn fagyos rothadt gumókat is felfalnak, hülést elvetélést, higtejet, malacz hasmenést és annak következtében eldöglést okoznak, minden károsodást elkerülendő tehát, a kocza nyáját sem ősszel sem tavaszkor reá nem eresztjük.

A gumó csak meddő, süldő vagy kanok által értékesítendő; mindamellett ne legyen az az illető állatok egyedüli élelme, hanem nyujtsuk nekik reggelenként a rendes szemadagnak felét, harmadát, s a hiányzót pótolja a gyök.

Hosszasan ne legyen a kondás a feléteendő területen, naponta 2—3 órai időközben 3—4-szer hajtsa reá állatait; ezt követve a sertés jó étvágyat tanusít és hülés hasmenés nem lesz gyakori.

Fa nélküli vidéken a csicsóka szára kitünő tüzelő anyagot szolgáltat, részemről többre becsülöm a fűzfánál. Gumója megfőzve szeletekre vágva ecettel olajjal ehető, s némelyek által elég izletesnek találtatik.

A csicsóka gumója tavaszkor eke után harmadik barázdába, mint a burgonya vettetik. Kikelés után majd egész nyáron levele sárgás színű mintha beteges volna. Sorba lévén vetve csak is lókapával végezzük a megkívántató kapálást, mert a kézimunka talán ki se fizetné magát.

Vizmosások szélein, szakadásos helyeken továbbá — sajnos, hogy létezik ugynevezett elhanyagolt erdő talajba — egyszerűen fészkeltsük, minden további megmunkáltatást mellőzve. Sertéseinknek ily elhanyagolt és megrongált talaj némi táplálékot nyújt.

Megemlítendő, hogy a csicsóka igen szívós természetű, illetőleg a horá befészkelte magát, onnét nehezen irtható ki, tehát kiszedetés után tavaszkor újra kihajt és ismét terem több évekig a nélkül, hogy elvettetett volna. Vetés nélkül természetesen nem kel sorba s így kénytelenítettünk egyszer leg-

alább kézzel megkapáltatni, hogy kevesbedjen a gyom és fokoztassék a gumó hozam.

Ébner Sándor.

A tordai vándorgyűlés jegyzőkönyve.

Első ülés,

Csütörtök, 1875. szeptember hó 30-án d. e. 10 órakor.

(Folyt.)

2. Gyümölcsipar.

Vidékünkön a gyümölcsipar is a szőlészettel tökéletesen egyenlő lépéseket tartott, úgy annyira, hogy bátran állíthatom, miszerint annak, ki új szőlőt állított be, új gyümölcsösse is van, csak hogy míg a szőlőről az egyes fajokat és azok térfogatát majd nem hibátlan adatokkal lehetett kimutatnom, ezt a gyümölcsiparnál az adatok hiányossága miatt nem tehetem.

Teljesen rendezett és névsorral bíró gyümölcsös-kert vidékünkön kevés van, legelső helyen említendő M.-N.-Csán hol mlts Tisza László urnak van egy 19 hold területű gyönyörű gyümölcsösse, összekötve szép és nagy oltovány oskolával; Tordán tekts Nagy Ferencz tanár urnak sokkal kisebb, de rendezett és névsorral bíró gyümölcsösse, végül a torda-aranyosi gazdasági egyletnek pár év óta beállítani célba vett, oltovány-oskolája és gyümölcsösse, a dévai vándorgyűlés által elfogadott 60 faj alma és körte tenyésztési alapjára fektetve; ezeken kívül még vidékünkön 66 kisebb és nagyobb gyümölcsös, melyeknek sajnos, hogy fajukat megnevezni, részint maguk a tulajdonosok se tudták, részint az adatokat szolgáltatott előljáróságok elfelejtettek, minek következtében magam sem vehetem fel.

3. Lótenyésztés.

A lótenyésztési ipar 1848 előtt vidékünknek ugynevezett mezőségi részében különösen nagy mértékben üzetett, jelenben azonban különösen ménesekben nagyon kicsire apadt, az összes gazdasági ágak közül egyedül ez az, melyben nem előhaladás, hanem apadás mutatkozik, de ezen apadás is csak viszonylagos, mennyiben az egyesek által tartott ménesek száma és mennyisége apadt ugyan, de helyettök a minden egyes vidékeknek a magas kormány által is kitünő és nemes apa lovakkali ellátása következtében nagyon megszaparodtak az olyan birtokosok kik egy vagy két anya kanczát tartanak, legfőképpen Torda városában és Aranyosszéken sok lovat tartanak gazdasági vagy kereskedelmi célokra, s ezen lovak majdnem mind anyakanczák, mi által a szükséges a hasznossal köttetett össze, s ha ezen körülményt számba vesszük, úgy gondolom, hogy a lótenyésztés talán nem csökkent, s ha csökkent is, nagyon kis mértékben.

Ménest tartottak 1848 előtt, de jelenben nem:

1. Gyéres-Szent-Királyt id. Báró Thoroczkay Miklós	45	kanczával.
2. Alsó-Detrehembe Br. Bornemissza Ignác	20	"
3. Felső-Detrehembe Br. Kemény Ignác	40	"
4. M.-Kookba Kovács Pál	20	"
5. M.-N.-Csánba Köblös Gábor	15	"
6. M.-Bücsön Gr. Rédei István	40	"
7. Pogocsán Alsó Zsigmondné	30	"
8. N.-Iklandon Gr. Bethlen László	18	"
Összesen 8 ménes	228	kanczával.

Jelenben tartanak ménest:

1. Bányabükkön Gr. Mikó Imre	21	kanczával.
2. " Antos János	16	"
3. M.-Kookba Szentkirályi Gyula	10	"
4. M.-N.-Csánba Tisza László	20	"
5. Hadréven Miksa Elek	12	"
6. " Szilvási Béla	10	"
7. M.-Záhon Gr. Wass Albert	12	"
8. " Derzsi János	12	"
9. Sz.-Földvart Zudor Károly	8	"
10. A.-Polyánba Szentpáli Ignác	12	"
Összesen 10 ménes	123	kanczával.

Ezek szerint eredmény két ménes szaporulat, de 105 anya kancza apadás, mely esés a kisebb birtokosok és iparosok által tartott anya kanczák számában, ha nem is felül mulva, de bizonyosan ki van egyenlítve.

4. Juh tenyésztés.

A juh tenyésztés, mint a gazdaságban nélkülözhetlen iparág, vidékünkön nagyon szépen van elterjedve, de csak is a közönséges erdélyi juh, nemes juh M.-N.-Csánban Tisza László urnak 500 drb angol hus juh és M.-Záhon Ugron Sándor urnak 600 drb merino van; a közönséges juhok vagy feketék vagy fehér szőrűek, a szerint, a mint azon vidékeken fehér vagy fekete színű czondrát viselnek, hasznukra nézve a földmives nép által tartattatnak gyapjukat, tejüket és az abból készíthető anyagokat maga a tulajdonos fogyasztja el; a birtokosok sok helyt, de különösen Tordán és a vele szomszédos mezőségi falvakban jó és néha kitünő sajtot készítenek, melylyel a tordaiak N.-Ényed, Fehérvár, Déva, Hátszeg, Vajda-Hunyad s más helységekbe turó kereskedést folytatnak, a gyapjus piacza is többnyire Torda, hol főképen a fürtös-gubának való gyapju, a nagy-károlyi és szathmári gubásoknak személyesen felkeresett czikkük.

Összes juh állomány.

1. Tordán 13 turma	3250	közönséges juhval.
2. Szt.-lászlói járás 60 turma	12671	juh és 219 kecske.
3. Alsó-járai járás 56 turma .	16800	juh és 300 kecske.
4. Toroczkói járás 17 " .	31180	juh és 1980 kecske.
5. Mezőségi járás 65 " .	16550	juh és 500 ang. h. j.
6. M.-ludasi járás 68 " .	14030	juh.
7. M.-kapusi járás 60 " .	10650	juh, 600 darab.
Átvitel	105131	juh, 2499 kecske.

Áthozatal	105131	juh, 2499 kecske.
8. Aranyosszék két járásába	70	turma 12044 juh.
9. Felvincz városa 5 turma .	1500	juh.

Összesen 414 turma = 118675 juh, 2499 kecske, 500 darab angol hus juh és 600 darab merino.

Végül említésre méltó, hogy Toroczkón juhot nem tartanak, csupán kecskéket, s ezeknek tejéből kitünő és nagyon keresett sajtot készítenek.

4. Tagosítás.

1848 előtt alig volt két község vidékünkön hol a tagosítás életbe lépett, ezen szám jelenben ugyan megtízszereződött, mégis az összes területnek alig egy negyed része tagosított, vagy áll tagosítás alatt. Vidékünk határ területe következő.

1. Torda város 19000 hold határral a birtokosság nagyobb része által várva várt tagosítás iránti munkálatok több éve folyamatban a tagosítási kereset is már egy éve az illetékes törvényszékhez beadva, de rendkívül mélyen láthatatlanul megfenekelve.

2. Szt.-lászlói járás 75,147 hold 1243 öl határral melyből Tur 3726 hold 226 öl és Szind 2615 hold 375 öl határral tagosítva.

3. Alsójárai járás 66,603 hold 395 öl határral melyből Alsójára 5498 hold 123 öllel tagosítva van.

4. Toroczkói járás 94277 hold 125 öl semmi sincs tagosítva.

5) Mezőségi járás 56,738 hold 177 öl határral, melyből tagosítva a Gyéres, Gyéres-Szt.-Király, M.-Örke, Felső-Detrehembe, M.-Kook, M.-N.-Csán 30,847 hold 342 öllel, a tagosítás folyamatban van Egerbegy és Alsó-Detrehembe 9609 holdon.

b) M.-Ludasi járás 57,449 hold határral, ebből tagosítva M.-Pogocsa, Hadrév, Gerend-Keresztur, Gerend, M.-Szengyel, M.-Bodon, M.-Tóhát, M.-Szakáll és M.-Ludas 41878 holdal, a tagosítás folyamatban van M.-Dátoson 1600 hold területen.

7) M.-Kapusi járás 48,713 hold 1235 öl ebből tagosított M.-Záh és M.-Gerebenes 9131 hold 308 öl területtel.

8) Aranyosszék 49987 hold 1086 öl határral, ebből tagosított Sz.-Földvár, Sz.-Bocsárd, Harasztos, A.-Polyán, és Alsó-Szt.-Mihályfalva 15721 hold 1275 öl területtel.

9) Felvincz város körülbelől 7000 hold területtel tagosítatlan.

Összesen 474,913 hold 1061 öl ebből tagosított 120,646 hold 49 öl.

Tagosítatlan 354,267 hold 1012 öl.

Méltóztassanak megengedni, hogy kissé száraz és sok tekintetben hiányos adatainkból, a miért a felelősséget hordozzák első helyen, kik azoknak begyűjtésével voltak megbizva, s ezt csak félvállról teljesítették, — a sorrend szerint némi gyakorlati következtetéseket vonjunk le.

1. A torda-aranyosi gazdasági egyesület szülő vidéke a

keleti és nyugoti — mind két részen havasos vagy mostoha égalju járások kivételével, három külön területet mutat fel:

Első az Aranyos és Maros folyam területe Torda, Felvincz és M.-Ludas határral, itt helyel közel, egy-egy helység kivételével, jónál jobb borok teremnek. A szőlő építési, újítási munka legkivált az utolsó évtized óta tüzesen foly, s folya még tüzezebben, ha a „nervus rerum“ a jóakarataknak korlátokat nem szabna; s a mi legörvendetesebb, nem csak a nagy birtokos, de az iparos és földész osztály is újít s rátért az egyfajúság előnyeinek elismerésére.

Második a megye mezősi része: itt is megkezdették a munkát kicsibe és nagyba, és jól teszik, mert csak az eddig nyert tapasztalatok nyomán, a mezősi bor félelmes versenytársa lehet a legjobb hirben álló borvidéknek, természetesen, ha lenne neki a mi nincs, valamivel több pénz, kedvezőbb időjárása, s főleg a miben legnagyobb fogyatkozást szenved, intelligens népe.

M.-Vásárhely és Sz.-Régen között már csaknem utolsó határát éri el a szőlővidék, mivelnek szórványosan inkább szokásból szőlőt, de a ki teheti, inkább szerencsésebb szomszédai borát issza meg, mint a magáét. Mint jó oment említhetjük itt is, hogy ha hazai késői fajainkról áttérnek korai érésűek mivélésére, több örömet s több jó kedvet élvezhetnek ez iparuk után, mint eddig élveztek.

2. Torda és Aranyosszék területén saját és a köztudat adatait véve fel, sokkal kedvezőbb a gyümölcs-ipar állása, mint ez a kezünkbe jutott adatokból kitünik. Jelesen a szőlővidék a jelölt határok közt egyszersmind gyümölcsvidék, az Aranyos jobb és balparti vidékein sok és értékes gyümölcs terem, melyből nemesak a tordai piacra, hanem kedvező években sok jut a kolozsvári piacnak is, s fogna jutni még távolabbi piacoknak is, ha volna nálunk — a mi közőhajtása mindenkinek — országos mező- és szőlő-rendészet, ha volna több gazdasági értelmiséggel párosult gazdasági takarékoság e részben is. De a Mezőség földje se olyan hálátlan a gyümölcsre nézve, mint azt sokan szeretnék elhítni magukkal, csakis Mező-Kóokot hozzuk fel például, M.-Kóok Szentkirályi Gábor buzgó fáradozásai után egy kis gyümölcskertőáz, telve a falu s a nép minden kertje értékes fajokkal; s hogyan biztosítá industriáját? éppen úgy, mint jeles pomologusunk Kováts József Bátorkeszibe, nemesak saját kertjébe oltott, ültetett, hanem tulajdon kezeivel oltott s ültetett minden földész kertjébe is, sajnos, hogy nálunk ezen az uton kell egy morális rendőrséggel a vagyont biztosítani, de okos és helyes dolog.

A megye felső kerületében azonban a szőlő helyét a gyümölcs pótolván, a gazdasági ipar egyéb ágai mellett a gyümölcsstenyészéssel is nagymérvben foglalkoznak. Szász-Régen maga egy gazdag pomológiával bír, s a mi földolog, sok szász és magyar lelkész megye elől jó példával, és ez a sarkpont.

Lelkészek és iskolatanítók kellene első helyen, hogy a gyümölcsipar tényezői legyenek. Valameddig ez a kar be nem látja ezen hivatása hasznos, sőt morális voltát, addig

ez iparral a kormány legüdvösebb rendeletei mellett, csakis sántikálva, vagy éppen nem fogunk haladni. Egy másik körülmény, mely leginkább hányagságunk, s valljuk meg, majglan le nem vetkezhetett ázsiai kényelmeskedésünk rovására esik, s mely gyümölcsészeti iparunk hitelét csökkenti (magam is benne vagyok) az, hogy ott is, hol az örvendetesen virágzik, nincsenek telepeinkről felvett térképeink, nincsenek catalogussaink, és a legnagyobb rész sem magának, annyival inkább másnak nem tud számot adni arról, a mije van. Oh be szép! Oh be jó! emnyiből áll a legnagyobb résznek számvitele; pedig ezen iparág felvirágzásának mulhatlan kelléke mai nap nem csak arra tekinteni, a mi magába véve jó, hanem tisztán tudni, hogy ezer meg ezer számra felszaporodott gyümölcsfajokból égalj, talaj, fekvés, vegetatio tekintetbe vételével positive megnevezve tudni, mi az és melyek azon fajok, melyeket viszonyaink közt természetien tanácsos. A panasz, hogy megcsalattunk, hogy fáink nem teremnek, itt is saját hibánk, nem tudjuk, mit kell természetien, discretióra s a gondviselésre bizzuk magunkat. Tanulás, tudomány, tisztaság és pontosság nyujtanak egyedül itt is sikert, jövedelmet s biztosítanak hitelt, mint a mező- és kerti gazdaság minden más ágában. A leggazdagabb gyümölcs telepnek helyes megválasztás s tiszta számvitel nélkül alig fél becse van.

3. A megyei juh állomány létszáma ebbeli termelésünk kielégítő képét mutatja. A forradalom előtt a nemesítés munkája nagy mérveket öltött, de a forradalom fejlődésének egyszerre véget vetett, s talán jól történt így. Helyzetünk, szükségünk s mezőgazdaságunk utal minket arra, hogy főleg a hazai juh fajával elégedjünk meg. Földnépünk élelmének, ruházatának ez egyik anyaga, nagy kiterjedésű határainknak a trágyát, mely nélkül szántóföldeink a nagy harmat, vagy égi madarakra lennének szorulva, ez adja a tápot, hogy földünk úgy a hogy teremnek, s legelőink végkép ki nem merülnek, — mig másfelől a csekély pénzforgalmat, ha nem is busásan, de még is tetemesen neveli, szolgálván az a kivétel, tehát az activ jövedelemnek is egyik bár szegényes, de biztos forrásául.

4. Tagadhatatlan, hogy lótenyésztésünk országosan s tehát megyeileg is előre halad. Ezen haladást a kormány eléggé ismeretes bölcs intézkedéseinek köszönhetjük, s nem tartózkodunk kimondani, hogy igen tisztelt s kitelhető legjobb akarattal működő kormányunk, ha minden más intézkedéseit a körülmények ismeretére alapított tapasztalatai szerint ily jó uton tette volna, s volna jelenleg is szerencsés megindítani, még élve megérhetnők, hogy a mondaserü inkább ábránd, mint valósági példabeszéd „tájjel mézzel folyó Kanaán“ s azután „extra Hungariam non est vita“ mely most sok más nemzeti ábránddal együtt a régészeti levéltárakban keresi tanyáját vagy menedékét, megiffodva s szárnyait csattogtatva, térne vissza a most rideg, akkor az örömtől, boldogságtól, megelégedéstől ragyogó élet mezejére.

Valóban egyszerre intensiv és extensiv mérvben történik e téren a haladás. Nincsenek nagy, inkább kevés

számban ménesek, de a közép-, sőt a kis birtokos osztálynál is a jelzett uton a nemes, kitartó, ugy gazdasági s nem vélt esetekre alkalmas lóállomány, nagy mérvben szaporodik s jól fizettetik.

A havasnak s járatlan hegyi vidékeknek megmarad az ő biztos lépésű mokánylova mely szintén megtűri a nemesítést s melylyel regényes élelmét gazdája megkeresheti, de a nyílt völgyek, rónák lakója számára szaporodik az erős testű, vagy vegyes vérű fajta, mellyel már nálunk is futni és győzni biztosabban lehetend, s hogy példával is éljünk, „a szegénységre ítélt Tordáról kincses Kolozsvárig csak nem oly gyorsan és biztosan, hanem gyorsabban és biztosabban eljuthatunk, mint virágtalan Virágos s valljuk meg, disztelen kanyargóin s alagutain keresztül.“

5. Tagosítási ügyeink is jó fordulatot vettek, csakhogy itt is beleesztünk abba az örökös circulus vitiosusba, mely átok gyanánt látszik bennünket üldözni: mikor volt még pénzünk, akkor nem volt tagosítási törvényünk. Mikor van már kedvezőbb törvényünk, nincs pénzünk. De meg van teljes erejében s fénytelen fényében a régi baj, lassu, hosszadalmas, nem csak a zsebet, hanem anyagi türelmet is kimerítő, idegen zamatu törvénykezésünk, a melynek tömkelegein áthatolva, soknak az a szerencse jut, a mi Mózesnek, csak lelki szemeivel látja meg az ígérlet földjét.

Bizom a tisztelt gyűlés elnézésében, miszerint tekintettel azon álláspont nehézségeire, melyekkel nálunk küzdeni kell annak, a ki biztos statistikai adatok birtokába kíván jutni, szerény értekezésemet akként fogja megbirálni.

Lassanként talán eljutunk odáig, hol az ugynevezett statistikai osztályok többek lesznek, mint festett czégek; eljutunk odáig, hogy belátva ezen tudományág fontosságát, ugy állami egész életünkre, mint gazdasági viszonyaink leghelyesebb irányára, azt ugyis, mint az állami élet minden ágával összevágó szaktudományt, ugy is mint az önismeretnek legbiztosabb kiinduló állomását, érdeme szerint fogjuk mivelní.

Mikor, tisztelt gyűlés, ezt az időt megérjük, akkor tudni fogjuk, hányadán vagyunk ipar-gazdaszat és kereskedelem terén s a bajok orvoslásának egyik titkát s hihetőleg szereit is feltaláljuk. Hogy állami életünk talaján biztosan megállhassunk, hogy gazdasági teendőink felett biztosan tájékozhatunk magunkat, ennek az időnek bekövetkezését óhajtanunk s elősegítenünk kell.

Ha én megérem azt az időt és szerencsém lehet még egyszer egy ilyen diszes gyűlés előtt hason tárgy felett szólhatni, reméllem, mind a tisztelt gyűléssel szembe, mind saját ítélőszékem előtt talán több meglegedéssel zárhatom be beszédemet, mint ezennel bezárom. —

Vándorgyűlés a nagy szorgalommal kidolgozott értekezést általános tetszéssel fogadván, a tisztelt előadó urnak jegyzőkönyvi elismerést és köszönetet szavaz.

VIII. Pávai Vajna Elek rövid indokolás után egy sürgősségi indítványt terjeszt be az iránt, hogy vándorgyű-

lés a hazai törvények, törvényesített rendeletek birtokviszonyaink és jeleni körülményeink alapján a birtokjogi fogalmakhoz, de szükségünk és anyagi erőnkhez is alkalmazottan „erdőtörvény“ javaslat kidolgozására egy bizottságot küldeni méltóztassék.

Vándorgyűlés az indítványt egyhangulag magáévá tevén, az annak értelmében szükséges intézkedések foganatosítására az erdélyi gazdasági egyletet kéri fel.

IX. Elnök: a mai ülés napirendje ki lévén meritve, a tárlat megnyitására és meg szemlélésére hívja fel a jelenlevőket és

az ülést bezárja.

Második ülés.

Vasárnap, 1875. október hó 3-án d. e. 10 órakor.

X. Elnök: a napirend folytán a bíráló bizottságok előadóit jelentéstételre kéri fel:

1. Szentkirályi Gyula állatbiralmi előadó:

A gyűlés által közölt bíralmi alapelvek s módozatok felolvasatnak, miután ezek későre és készületlenül találták a bizottságot, határozatlik a bíralatot rendes szokások szerint hajtani végre, a tervezetben kitűzött sorrend megtartásával a mint következik:

a) 3—4 éves bika. Kiállított 9 darab, melyek megvizsgáltván, határozatlik jutalmazandóknak I-ső díj Lázár Emanuel, II-dik díj Bede Károly, III-dik díj Gróf Andrassy Gyula.

b) Két éves bika kiállított 8 darab, melyek közül megvizsgálás után határozatlik jutalmazandóknak I-ső díj gróf Lázár Jenő; II. III. díjat miután jutalomra méltó nem találtatott, a Jury benn tartani határozta.

c) Egy éves bika kiállított 5 darab, melyek közül megvizsgálás után határozatlik jutalmazandóknak I-ső díjra méltó nem találtatván díj benntartatik. II. díj Lázár Emanuel. III. díj Pálfi Dénes.

d) Fejőstehén borjastól kiállított 12 darab, melyek megvizsgáltván határozatlik jutalmazandóknak: I. díj gróf Bethlen Camilló. II. díj Fosztó László. III. díj Lázár Emanuel.

e) Két éves üsző (ünő) kiállított 8 darab, melyek közül megvizsgálás után határozatlik jutalmazandóknak: I. díj gróf Bethlen Camilló. II. díj Bede Károly. III. díj Bányai Rudolf.

f) Egy éves üsző kiállított 7 darab, melyek közül találtatnak jutalmazandóknak: I. díj gróf Bethlen Camilló. II. díj Gip Tódort. III. díj Sükösd Leopold.

g) Egy pár szép jármás ökör: nem lévén jelentkező, a díjak benntartandóknak határozatlik.

Idegen fajta szarvasmarhák.

a) Bika csak egy példány lévén az is nagyon gyenge a díjak benntartattak.

b) Üsző, kiállított hat darab, melyek megvizsgál-

tatván találtattak jutalmazandóknak. I. díj Fülöp Mihály. II. díj Tisza László.

II. osztály juh.

a) Hágó kos a kiállítottak közül találtattak jutalmazandóknak: I. díj Dulló János. II. díj Szentpáli József.

b) Tíz darab anya együttesen jutalmazandóknak találtattak: I. díj báró Jósika Lajos. II. díj Belényesi Samu.

c) Tíz darab tokju együttesen; kiállítottat négy csoport, melyek közül találtattak jutalmazandóknak: I. díj Szentpáli József. II. díj Finta Miklós.

d) Idegen fajta knál, miután csak egy példány volt, versenytárs hiánya miatt a díjakat a Jury benntartani határozta.

III. osztály sertés.

a) Tenyész kan a kiállítottak közül találtattak jutalmazandóknak: I. díj Szentpáli József. II. díj Tisza László.

b) Anya kocza kiállítottat öt darab, melyek közül találtattak jutalmazandóknak: I. díj Bányai Rudolf. II. díj Szentpáli József.

c) Egy éves süldő párja, a kiállítottak közül találtattak jutalmazandóknak: I. díj Bányai Rudolf. II. díj Agh József.

d) Hizott sertés nem lévén kiállítva a díjak benntartatnak.

Végül tekintve azt, hogy a kiállított szarvasmarhák között sok kitűnő találtatott, melyeknek jutalmazására a bizottság érem vagy pénzdíjjal nem rendelkezett:

Gombos László és gróf Andrássy Gyula hazai fajú két éves üszőieért valamint Mikusán Tanaszti idegen fajú üszőieért dicséző okleveleket adományozott. —

Vándorgyűlés a jelentést helyeslő tudomásul veszi.

2. Előadó: Balaskó Ferencz.

Tisztelt vándorgyűlés!

A t. vándorgyűlés által a mezei termékek megbirálására kiküldött bizottság, megbízatásának eleget teendő, annak egyes osztályait bíráló alá vette s az arról szóló jelentést, a következőkben van szerencséje a t. vándorgyűlés elé terjeszteni.

Buzából 60 példány volt kiállítva; az első díjat 2 drb aranyat Csépi István 81·4 kilogrammot v. 91½ ös kecsedi buzája nyerte el, a másodikat 1 db aranyat Nagy Dénes 80·3 kilos v. 88½ fontos, a harmadikat, 1 állami bronzérmét Nagy Lajosné 80·2 kilos v. 88 fontos szindi buzájának ítélte a bizottság. Vajna Pál ajtoni 81·6 kilos v. 92 fontos tavasz buzáját, mely a kiállított őszi buzáknál is sulyosabb volt, miután a bizottság nem volt tisztában avval, hogy a programmban előírt jutalomra pályázhat-e, 1 db arany jutalomra érdemesítette. I. rendű dicséző oklevelet nyertek, Érsek Lajos tordai s Bede Károly és Magyari Sándor kutyfalvi buzája; II. rendűt Keresztes

János, Keresztes András és Siményfalvi László tordai buzája; végre III. rendű dicséző oklevélre méltatott Zeyk Dániel kercesdi, Gr. Andrássy Gyula m. ludasi és Tarsoly Gábor felvinczi buzája.

Rozsból 21 féle volt kiállítva s a kitűzött 1 db állami bronzérmét Tisza László m.-n.-csáni 74·9 klgramos v. 86 font sulyu rozsa nyerte el. I. rendű dicséző oklevélre érdemesnek találtatott a kolozs-monostori m. kir. gazd. tanintézet, Tarsoly Gábor és Csiszér Lajos; II. rendűre Vajna Pál, Korádi Imre, Filippi Gyula és Dulló János. Tisza László és Csiszér Lajosnak jegyzőkönyvileg is elismerés nyilvánítatik, azonsok szép rozsa kiállítmányért, melylyel a tárlat e nemét gazdagították.

Árpából 10 példány állítottat ki, az 1 db állami bronzérmét Csiszér Lajos nyerte el m.-szengyeli 67·5 kilos v. 77 fontos árpájával. I. rendű dicséző oklevél itéttett a kolozs-monostori m. kir. gazd. tanintézet; II. rendű Gr. Andrássy Gyula m.-ludasi; III. rendű Tisza László m.-n.-csáni árpájának.

A 8 zab kiállítmány közül a Csiszér Lajos 51·8 kilos v. 60½ fontos m.-szengyeli zabja érdemesített az 1 db állami bronzérem jutalomra.

Törökbuzáért az első díjat 2 db m. kir. aranyat, Bede Károly és Magyari Sándor 89 fontos kutyfalvi Doughtonkorn törökbuzája nyerte meg, a második jutalom 1 drb. állami bronzérem a kolozs-monostori m. kir. gazd. tanintézet 83½ fontos szerémségi törökbuzájának szavaztatott. Zeyk József 82½ fontos Pignolettoja, és Finta Miklós 51½ fontos Doughton-Kornja 1—1 drb. m. kir. arany jutalomra érdemesítetteti; végül Mezei Sándor közönséges tengerije 1 drb. tallerra méltatott.

A paszulyra kitűzött 1 drb. m. kir. aranyat Dénes István egyszerű gyalog, dus termésű, egyszerre érő és könnyen fővő paszulya nyerte el. Dicséző oklevélre méltónak íteltetett a kolozsmonostori m. kir. gazdasági tanintézet, Tisza László és Csiszér Lajos collectív paszuly kiállítása; kiemelve különösen a Csiszér Lajos collectiójában levő hat hetős paszulyt, mely korai voltánál s termékenységénél fogva tenyésztésre igen érdemes; továbbá a Miksa Elek és Köteles Sámuel által kiállított paszuly is dicséző oklevélre érdemesített.

Borsóért az 1 drb. m. kir. aranyat Hanschild György nyerte: a kolozs-monostori m. kir. gazd. tanintézetnek 11 féle borsójáért jegyzőkönyvi elismerés mellett dicséző oklevél szavaztatott.

Lencséért Ugron Sándornak 1 db m. k. arany itéltetett; Tauffer Ferencz, Csiszér Lajos és Puhl Ignác lencséjét dicséző oklevélre méltónak találta a bizottság.

Bükköny kiállítmányáért Fülöp Mihály 1 drb aranyra, Szentkirályi Gyula dicséző oklevélre érdemesített.

Lenéért Csiszér Lajos 1 drb. aranyat; repeze, kendermag és mákért dicséző oklevelet nyert; Nagy Dénes gomborkááért 1 drb. m. kir. aranyat.

(Folyt. köv.)

Levelezés.

Küküllővárt, 1875. november 3-án.

A szüret október hó 18-án kezdődött s 23-án befejeztetett. — Mennyiségileg nagyon gyengén ütött ki, úgy, hogy kat. holdjáról átlag csak 25 veder (5 akó) szüretett, a must minősége azonban kitünő; ugyanis a klosterneuburgi (Babó-féle) mérleg szerint a hazai szőlőfajok (som, leányka, kövér, járdovány, király, vékonyhaju és hóviz) után nyert szinmust, a szőlőhegy fekvése szerint 20—25 fokot; a sajtolás pedig 26—29½ fokot mutatott. — Daczára ezen jeles minőségnek a must iránt majd semmi kereslet sem nyilvánul; de az eladók is, tekintve a must jelenlegi alacsony árát, — vedrenként 70—80 kr. — tartozkodók.

A törökbuza termés igen jól ütött ki, a holdankénti eredmény krb. 70 p. mérő csős tengeri. — Sarju nagyon kevés lett.

Az őszi vetések repeze szépek; az időjárás nagyon kedvező reájuk.

Az állategészségi állapotok kedvezők; a láb- és szájfájás e községben járványosan nem uralkodott.

B—ó F—cz.

EGYVELEG.

HORN EDE,

a valódi hazafiak méltó példányképe, a kitünő, külföldön is nagy hirnevet szerzett nemzetgazda, országgyűlésünk egyik kiváló capacitása, a földmivelés, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. minisztérium államtitkára, életének 50-ik évében Budapesten, november 2-án elhunyt. Béke hamvaira!

* A közelebb lefolyt novemberi vásár az eladók igényeit alig elégithette ki, az általános pénztelenség e különben legjobb vásárunknál aggasztó mérvben kezdett szerepelni, mindenki csak a legszükségesebb cikkek vásárlására szorítkozott, melyek elegendő mennyiségben és jó minőség mellett aránylag olcsón kínálkoztak.

* A házi ipar fejlesztése érdekében a közoktatásügyi miniszter tizenöt tanfelügyelőhöz a következő rendeletet intézte: A népies házi ipar fejlesztése és terjesztése tekintetéből szükségesnek tartanám, hogy a tanító (és tanítónő) képezdek növendékei az olyan házi ipar-cikkek előállításában is ügyességet és gyakorlottságot szerezzenek maguknak, a mely házi iparágak azon vidéken, a hol a képezde fekszik, legnyereségesebben üzetnek; ennél fogva felhivom (czimedet), hogy a felügyelete alatt álló képezde igazgató-tanácsával egyetértőleg terjeszsen hozzám részletes javaslatot aziránt, hogy melyek

volnának azon házi iparágak, melyek a vidéki viszonyokhoz képest a felügyelete alatt álló tanítóképezdében előnyös sikerrel taníthatnának. Mí módon és ki által volna az ily házi iparágak tanítása eszközölhető, és mennyibe kerülne évenként azok tanítása. — A rendelet intézve van a kolozs-dohokamegyei, a pozsony-megyei, a bábcs-bodrogmegyei, a békés-csongrádmegyei, az arad-csanádmegyei, a hunyad-zarándmegyei, a somogy megyei, az árva-turóc megyei, a zemplénmegyei, a közép-szolnok-krasznamegyei, a nográdmegyei, a bars-hontmegyei, a marmarosmegyei, a csiki, udvarhely-háromszéki, és a sároszepszemesgyei tanfelügyelőkhez

* Pancsova határának körülzárása. A földmivelés-, ipar- és kereskedelmi m. kir. miniszter 23781. szám alatt következő körrendeletet intézett valamennyi törvényhatóságához. A Pancsován constatált Phylloxera továbbterjedésének meggátálása érdekében mindenekelőtt elkerülhetlen szükséges intézkedésnek találtam nevezett város határát, a város közönségéhez 23264. szám alatt menesztett rendeletem folytán szoros zárvonallal venni körül, oly módon, hogy bárminő a szőlőtől közvetlen eredő terméknek a város határán kivitele szigorú felelősség és büntetés terhe alatt védkép beszüntetessék. Hason értelemben lettek utasítva az ugyanott állomással bíró közlekedési vállalatok, hogy ilynemű árucikküket elszállításra fel ne fogadjanak. Ezen tett intézkedéséről a törvényhatóságot azon utasítás mellett értesitem, hogy azt a területén lakó szőlőtermelő közönség tudomására hozván, egyszersmind figyelmeztesse, hogy saját érdekében Pancsováról származó, akár gyökeres, akár sima vesszőknek és szőlőtermékeknek vételétől óvakodjék, nehogy a tilalomhágás szigora következeit viselni kénytelen legyen.

* A lovaknál előforduló térd sérülések gyógyítása. A lovaknál elbukás folytán előállott térd sérülések következő gyógyítási módját ajánlja a „Journal d'Alsace”. Mindenki tudja, hogy a lovak csupasz térdrel igen sokat veszítenek értékükből, különösen ha a hiba — a mi közönségesen úgy van — látható is. Ezt következőkép lehet elkerülni: Ha a ló térdre bukott, vezettessék csendesen az istállóba, s két veder vizet kell a sebre locsolni, hogy az teljesen megtisztuljon a nélkül, hogy dörzsöltetnék, s azután gyengéden nyomogatva le kell szárítani egy darab finom gyolcsal, utána puha gyapotot kell ujni vastagen a sebre illeszteni, melyet széles flanel darabbal (nem vászonnal) kell felerősíteni, s az egész tet tágon felillesztett térd bőrrrel kell befedni; ezután három-négy napig pihenjen a ló, a nélkül, hogy a kötés érintetnék. Ez idő elteltével gondosan leszedendő a kötelék, különösen a gyapot, s az alatta képződött varrat nem szabad megsérteni; a ló csendesen megvezettetendő, de csak lépésben, nehogy a var feltöredezzen; ezután ismét gyapotot kell a sebre alkalmazni anélkül, hogy a varba ragadt gyapot eltávolíttatnék, s a kötelék a térd bőrrrel ismét felillesztendő. 12—13 nap múlva lehull a var, s uj szőrrel fedett bőr lesz alatta látható, melynek még színe sem fog a régítől különbözni.

F. G.

Felelős szerkesztő: GAMAUF VILMOS.

Hirdetések.

Jelzálogkölcsonöket

a birodalom bármely részében, telekkönyvezett földbirtokra 1000 frttót a legmagasabb összegig 5% és 6% kamat mellett terjesztésre. 2000 frton felüli kölcsönöket rövidebb idő alatt és 5000 frton felülieket még előnyösebb módokatok mellett gyorsan eszközö a hatóságilag engedélyezett általános

(3) (22—26)

„Ipar és kereskedelmi ügynöki Iroda”

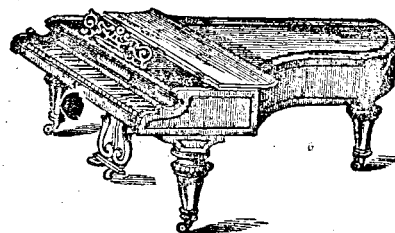
Kolozsvárt, belmonostortza, 19. sz.

(Értekezhetni posta útján vagy személyesen naponta d. u. 1—4 óráig.)

Legjobb és legolcsóbb forrás

ZONGORAK ÉS HARMONIUMOK

beszerzésére.

használt zongorák megcserélésére,
valamint mindennemű húros hangszerek, azok alkatrészeinek és mindenféle húroknak vásárlására.Zongora-javítási
műhely.Zongora-kölesönzési
raktár.**TRISKA FERENCZ**

KOLOZSVÁRT,

Ha távirdai hivattal szemben.Kivánatra legujabb, 1875-re szóló árjegyzékemmel
bérmentve szolgálók. Üzletemben a lehető legnagyobb
olcsóság a legszigorubb lelkiismeretességgel párosul.Zongora hangolás bármily távol vidéken is olcsón
elvégeztetik. (2) (22—26)

(1)

Bükkönnyt, borsót, lencsét,
paszulyt, len- és kendermagot
megvásárol

(45—52)

TAUFFER FERENCZ

KOLOZSVÁRT.

Ajánlatok és minták bérmentve
kéretnek.**Piaci árak.**

A kolozsvári kereskedelmi s iparkamara hivatalos adatai nyomán.

A heti vásár		Egy osztrák mérő = 2 nagy veka					Egy mazsa		Egy bécsi öl	1 font
helye	napja	tiszta b u z a	elegy b u z a	rozs	zab	törökbuza	széna	szalma	tüzifa	marha hus
ára krajczárookban										
Kolozsvár	novemb. 4	415	390	230	170	160	150	80	—	21
Nagy-Várad	decz. 29	380—480	340—370	280—320	120—160	260—300	300	140	1500	24
Maros-Vásárhely	oct. 28	274	198	158	84	—	130	30	1100	18
Károly-Fehérvár	oct. 23	350	253	195	170	—	126	70	900	18
Nagy-Szeben	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Brassó	decz. 31	388—455	361	290—312	135—141	318	—	—	—	18
Besztercze	oct. 26	350	240	200	120	—	250	100	650	14
Nagy-Enyed	oct. 28	340	250	163	150	—	190	39	900	18
Szamosujvár	oct. 25	380	240	300	130	—	140	50	1200	15
Décs	oct. 26	320	240	160	160	—	230	50	800	16
Torda	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Erdélyi földtehermentesítési kötvény 76 frt 39 kr. — Ezüst árkelet 103.45

Az „Erdélyi Gazda“ hirdetési díjszabályzata.

	1—1		1—3		1—6		1—12		1—24		1—52	
	széri hirdetéskor											
	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.
10/16 lap	14	—	36	—	70	—	120	—	200	—	360	—
8/16 „	7	—	18	—	35	—	60	—	100	—	180	—
4/16 „	3	50	9	—	17	50	30	—	50	—	90	—
2/16 „	1	75	4	50	8	75	15	—	25	—	45	—
1/16 „	—	90	2	25	4	40	7	50	12	50	22	50

Nagyobb hirdetéseknek külön kedvezmények.

Azonkívül 30 kr. bélyegdíj annyiszor, a hányiszor a hirdetés megjelenik.

A szíves megrendelésben világosan kérjük kitenni: mennyi helyet igényel a beküldő
mellékelt hirdetése számára.Hirdetéseket elfogadnak lapunk kiadó hivatala és a Gámnán János örökösai
nyomdájának központi irodája (főter gr. Oyulal-hás) Mellékletek számszámként 1 o. é.
forintba számítatnak.**TARTALOM:**A csicsóka. — A tordai vándorgyűlés jegy-
zőkönyve. — Levelezés. — Egyvelog. — Hir-
detések. — Piaczi árak.